

A SELYEMTENYÉSZTÉS ÁLLAPOTA MAGYARORSZÁGON 1771-ben.

Irta: DR. ILLÉSSY JÁNOS.

A Mária Terézia királynő idejében fölvirágzott nemzetgazdasági intézmények egyike: a selyemtenyésztés. Ezen iparág meghonosítására az első kísérletet Passardi bécsi kereskedő a múlt század elején, majd a temesi Bánságban Mercy tábornok tette ugyanazon század húszas éveiben. A kormányhatalom nagyobb buzgalommal 1765-ben látott a dologhoz. Mária Terézia királynő sokat várt ettől az új gazdasági és iparágtól s élénk figyelemmel kísérte fejlődését. Kötelességévé tette nemcsak a kincstári uradalmaknak, hanem a szabad királyi városoknak és vármegyéknek, hogy eperfákat ültessenek s a selyemhernyókat tenyészszék. Eszéken, Pesten és a tallosi árvaházzal kapcsolatban gyárakat rendezett be s az összes selyemkultúra országos felügyelőjévé *Solenghi Károlyt* kinevezte. A vármegyéknek, uradalmaknak e gyárakba kellett gyakornokaikat küldeni, hogy 1—2 év alatt a selyemkezelést elsajátítsák s haza menvén azt okszerűleg műveljék s a munkás nép körében terjesszék. A kincstári uradalmaknak különösebb feladata még az volt, hogy a vármegyéket, községeket ellássák eperfacsemetékkal és selyemhernyó petékkal. A főfelügyelettel megbízott kamara évenként táblás kimutatásokat kívánt az elért eredményről. Az első jelentéseket 1768-ból találjuk. 1771. nov. 16-án pedig a felség nevében körrendeletet bocsátott a kincstári uradalmakhoz és törvényhatóságokhoz, hogy az 1765 óta mutatkozó eredményről mind az eperfaültetést, mind a beváltott selyemtermékeket illetőleg számoljanak be.

E jelentéseket alább veszi az olvasó. Az összbenyomás, mely e jelentések nyomán támad, kedvezőtlen. Meggyőződhetünk belőlük, hogy az ország ez új intézményt bizalmatlanul fogadta, a nép nembánomságánál s ősi foglalkozásánál fogva nem érzett hozzá kedvet; az előjáróság pedig a kormányhatalom mulandó szeszélyének véelve s tartósságában nem bízva, fél vállról vette a dolgot és többszöri intésre is

lanyha erélyvel tett valamit, nem annyira a közjó érdekében, mint inkább a látszat kedvéért.

De szóljanak maguk a jelentések:

I. Kincstári uradalmak.

1. A *bácsi kerületi* kincstári uradalmakban termeltetett és beváltott jobb fajta gubó 18 mázsa $31\frac{3}{4}$ font, hitványabb minőségű 10 font, összesen 10 m. $41\frac{3}{4}$ f. Befolyt érte 806 frt 10 kr. Ezzel a bevétellel nem áll arányban a reá fordított kiadás. A dologi kiadás, különösen az apatiniaknak eperfák ültetéséért kifizetett napszámok, 1441 frt $09\frac{1}{2}$ krt tett ki, mihez hozzászámítva Eyerspergh selyemtenyésztési felügyelő évi 598 frt fizetését, az egész kiadás 2039 frt $09\frac{1}{2}$ kr.; vagyis 1232 frt $59\frac{1}{2}$ krral több, mint a bevétel. Azt javasolja tehát az uradalmi igazgató, hogy miután a selyemtenyésztés haszonnal egyáltalában nem kecsegtet, jobb lenne vele egészen felhagyni.

A kincstári gazdasági bizottmány azonban abból indulva ki, hogy minden kezdet nehéz, azt javasolja a királynőnek, hogy még egy-két évi próbaidőt engedélyezzen; az alatt majd kitűnik, hogy haszna vagy kára van-e belőle a kincstárnak?

2. Az *eszéki uradalom* adminisztrátorának jelentése már kedvezőbb képet tár elénk. Szerinte azon a vidéken a selyemtenyésztésnek nagy jövője van s jelentékeny jövedelmi forrásul fog szolgálni. A szlavoniai részekben elegendő férfi és női munkaskéz áll rendelkezésre; a nép szeret is vele foglalkozni; különösen az eszékiek járnak elől jó példával. Eszék három városrészében, u. m. a felső városban 8950, a közép városban 3738, az alsó városban 10292 darab eperfa találtatott 1771-ben.

Az uradalomban beváltottak:

40	krajczárjával	$18557\frac{3}{4}$	fontot,
38	"	$8767\frac{3}{4}$	"
30	"	$15\frac{3}{4}$	"
25	"	73	"
20	"	$141\frac{1}{2}$	"
15	"	$72\frac{1}{2}$	"
12	"	$11\frac{1}{4}$	"
10	"	958	"

összesen $28597\frac{1}{2}$ fontot, amiből 2310 fontot, mint tiszta gombolyított selymet szállítottak Bécsbe, míg 1770-ben csak 1703 fontot.

1771-ben kifizettek:

Nasiczának	45	frt	33 ³ / ₄	kr.
Bajának	300	„	—	„
Nádasdnak	37	„	50	„
Iregnek	812	„	15	„
Vukovári uradalomnak	6820	„	16	„
Dáljai uradalomnak	974	„	70	„
Czerevicznek	153	„	06 ¹ / ₂	„
Orahoviczának	165	„	10	„
Rumának	64	„	36	„
Divosnak	10	„	46	„
Mitrovicznek	445	„	30	„
Bródi ezrednek	1530	„	42 ¹ / ₂	„
Diakovárnak	373	„	55	„
Valpói uradalomnak	1073	„	12 ¹ / ₂	„
Ujvidéknek	998	„	40	„
Pozsega városnak	676	„	47 ¹ / ₂	„
Pozsegai uradalomnak	622	„	22 ¹ / ₂	„
Kuttyevoi uradalomnak	479	„	15	„
Eszék felső városnak	676	„	52 ¹ / ₂	„
Eszék alsó városnak	1449	„	08 ³ / ₄	„
Pécsnek	57	„	10	„
Siklósnak	383	„	—	„
Egyeseknek	39	„	25	„

Összesen 18190 frt 14¹/₂ krt.

3. Az *óvári* uradalomban 1771-ben a selyemtenyésztésre rossz idő járt. Itt a selyemtenyésztést néhány év előtt honosították meg és pedig Mária Krisztina főhercegnő költségén. Az elmúlt 1771. esztendőben a már-már gubódzani kezdő hernyókat valami járványos betegség lepte meg — a jószágigazgató véleménye szerint az eperfa levelektől — s az egész hernyó-állományt kipusztította annyira, hogy további peteképzésre szolgáló anyag se maradt. — A kamara gazdasági bizottmánya ezzel a jelentéssel nem érte be; a selyemhernyók pusztulását gondatlanságból eredőnek látta s utasította a jószágigazgatót, hogy adjon kimerítő jelentést s jövőre a selyemtenyésztésről kiadott könyv beható tanulmányozását s a szerint való eljárást ajánlotta figyelmébe.

4. A *máramarosi* uradalom adminisztrátora azt jelenti, hogy miután nála a hideg éghajlat miatt a selyemtenyésztési kísérlet nem vált be, a kamara már három év előtt fölmentette a további tenyésztéstől.

5. A *ráczkerei* uradalom igazgatója 1771-ben Ráczkévén tett kísérletet az eperfa-tenyésztéssel. Egy 4 láb széles, 544 öl hosszú területen elvetett 4 véka epermagot, azonfelül elültetett 900 gyökeres és 11,000 sima vesszőt. A gyökeres vesszők szépen megfogantak, de a sima vesszők s a magról vetettek a rossz telelés, majd a rá következett hirtelen forróság következtében elpusztultak. Az igazgató még a talajt is okozza, mert a makádi határban tett kísérlete igen szépen sikerült; úgy, hogy azt tovább fogja fejleszteni.

A mi a selymér-petéket illeti, azt mintegy 8 látnyt Lakics János és Poppin gyakornokok szereztek be innen-onnan; ez azonban kevésnek bizonyult s javasolja az igazgató, hogy az eszéki uradalomból küldetessék mintegy fél fontnyi, hogy jövőre a selyemtenyésztést nagyobb erővel folytathassák. Addig is igyekezni fog a szükséges eszközöket beszerezni; egy s mással, mint főzőedénnyel és gombolyítóval már el vannak látva.

6. A *fehértvári* uradalomban a selyemtenyésztés még a kezdet legelején van. 1770-ben vetettek el először epermagot s aból csak 380 drb. kelt ki; ennek nagy része is a rá következett hidegben elfagyott, úgy hogy most új, gyenge hajtásai nőttek.

7. Az *aradi* uradalomban szintén rossz idő járt az eperfákra. Az alig négy év előtt ültetett fácskák két esztendőn keresztül a rettenetes árvizektől nagyon sokat szenvedtek s csak Apátfalván, Glogovácson és Mondorlakon diszlenek. A selyemtenyésztést még nem kezdték meg. Hiányzik az alkalmas erő, aki a népet betanítsa. E czélból Frummer Fülöp gazdasági gyakornokot Eszékre küldte, hogy ott egy évig tanulja el a selymérekkel való bánást.

8. A *bélyei* uradalomról Győri Ferencz gyakornok készített két, nagyon általános kimutatást, amely szerint az uradalomhoz tartozó bélyei, baranyavári, vörösmarti, darázsi, nyáradí és villányi birtoktereken 1771-ben 415 első-, 287 másodosztályú-, 6881 átültetett-, összesen tehát 7583 eperfa találtatott. Az évi selyemtermelés 223 fontot tett ki, ebből is 145 fontot egy herczégszöllősi magántermelő szolgáltatott be; tehát az uradalmi tiszték tevékenysége dicséretesnek éppen nem mondható.

9. A *diósgyőri* uradalomban 1770-ben kezdett Rottenstein Ignác eperfákat ültetni. A kezdet annyira kecsegtetőnek mutatkozott, hogy remélni lehetett, miszerint a vármegyét elláthatják fával. Időközben az igazgatóságban változás állott be. Az új igazgató, Szöllősy Ferencz annyira járatlan volt a selyemtenyésztésben, hogy a fák — nem tudja

mi okból! — teljes pusztulásnak indultak s 1771. őszén már csak 370 drb maradt meg, azok is alig magasabbak másfel lábnál.

10. A *tokaji* uradalom jelentése szerint az eperfaültetés helylyelközzel lendületet vett ugyan, de a selyemtenyésztés sehogy se halad, részben azért, mert gubókat nem tudnak szerezni, részben pedig azért, mert nincs szakember, aki a népet oktathá s az egész műveletet vezetné. Különbén is az ottani nép egészen a föld és főképpen szőlőmivelésnek él s mással nem is szeret babrálni.

A kamara gazdasági bizottmánya e fölterjesztés következtében Sappel Jánost, aki az eszéki selyemgyárban a két évi tanfolyamot éppen elvégezte, havi 10 frt fizetéssel megbizta a tokaji és diósgyőri uradalmak selyemtenyésztésének a vezetésével.

11. Az *óbudai* uradalom igazgatója a selyemtenyésztés hátramaradottságának okát szintén abban találja, hogy a nép jobb szeret az inkább jövedelmező szőlőműveléssel foglalkozni s már a 8 éves gyermekeket is használják a szőlőmunkánál. Azonkívül a szegényebbek egy házban, egy kenyéren élvén, nincs a tenyésztéshez megkívántató alkalmas helyük; szakember sincs, aki őket oktathá, vezetné. Ez az oka, hogy az uradalomhoz tartozó 12 községben (u. m. Ó-Buda, Szent-Endre, Zsámbék, Tök, Perbál, Szántó, Bogdány, Tótfalu, Monostor, Békás-Megyer, Budaörs, Budakesz) 1769 óta csak 1038 vörös, és 1311 fehér, összesen 2349 db. eperfa találtak; és pedig legtöbb (525) Budakeszen, legkevesebb (10) Szent-Endrén. Az 1774. évi selyemtermés csak 15 fontot tett ki.

A kamara gazdasági bizottmánya a selyemtenyésztésnek ebben az uradalomban való általános meghonosítására különös sulyt helyezvén, a ráczkevei uradalomból egy gyakornokot a nép oktatására oda helyezett s az igazgatót utasította, hogy a selyemtenyésztéssel foglalkozni akaró szegényebb embereknek kellő földről gondoskodjék.

12. A *vucsini* uradalomban a 3 év előtt ültetni kezdett eperfák oly gyengék, hogy a selyemtenyésztésről eddig még szó se lehetett.

13. A *sóvári* uradalomban csak 1771. tavaszán ültettek 500 csemetét Redeker kassai tanácsnok ajándékából; jövőre fokozottabb mértékben szaporítja a fákat, hogy a sóbányai munkásokat s a sóvári alattvalókat elláthassa.

14. A *pétervárad*i uradalom három községében, melyek a Duna mellett fekszenek, az évek során ismétlődő árvizek kiölték az eperfákat; az árviz elleni védelemben kifáradt lakosság nagy része más, jobb hazát keresett. A magasabb vidéken fekvő helységekből — habár lassan — fejlődik a selyemtenyésztés. Ezek lakosai termékeiket Eszékre szál-

litják beváltás végett. Általában a köznép nem nagy hajlandósággal viseltetik ez iparághoz, főleg azon a vidéken, ahol jövedelmezőbb szőlőművelést üzhet. Nagyobb lendületre nincs is kilátás, míg a munkás népet az uradalom és a vármegye erővel rá nem kényszerítik.

15. Az *ungvári* uradalom már három ízben megkísérelte az eperfa-tenyésztést, s a kísérletek meggyőzték, hogy nem alkalmas reá sem a talaj, sem az éghajlat. Magánosok is próbálták már régebben az eperfaültetést, de sikertelenül. — Ennek következtében a kamara gazdasági bizottmánya javasolja, hogy ez az uradalom mentessék föl a selyemtenyésztés alól.

16. A *hradeki* és *líkavai* uradalmak ugyanazon okból hasonló fölmentést kaptak a selyemtenyésztés alól.

17. A *nagyvárad*i uradalomban a selyemtenyésztés egy lépéssel se haladt előre. Epermagot nem kap az igazgató; amit 1770-ben kapott, annyira rossz volt, hogy ezredrésze se kelt ki. Az oláh nép iszonyodik ettől a munkától s arra se szép szóval, se szigoru bánásmóddal nem lehet szorítani; legfeljebb jó példával lehet rá hatni.

18. A *visegrádi* uradalom igazgatója egy korábbi, rendelkezésünkre nem álló, jelentésére hivatkozik, s csak általánosságban emeli ki, hogy az uradalomban a selyemtenyésztést azért nem lehetett még megkezdeni, mert elegendő eperlevéllel nem rendelkezik.

19. A *peklényi* uradalom még a kezdet nehézségeivel küzd. Összesen 900 eperfája van, ellenben nincs szakembere, aki a selyemtenyésztést vezetné s azt minél szélesebb körben megismertetné.

II. Szabad királyi városok.

1. *Székes-Fehérvár* azt jelenti, hogy a városi patikástól kapott eperfamagot a város kertjében elvetvén, annak csak kis része — mintegy 300 csemete — kelt ki. Ez arra a határozatra birta a tanácsot, hogy jövőre a pozsonyi kertésztől vegyenek 2—3 éves fákat.

2. *Bazin* város csak a mult 1771-ben kezdett az eperfaültetéshez. Miután magot a kincstártól nem kaphattak, a Pálffy gróf szomszédos kertjéből vettek 200 drb három éves fát a házi pénztár terhére s azokat az alsó város piaczn levő házak elé ültették el, az illető háztulajdonosoknak köteleességükké tevév gondozásukat. Azóta magánosok is kedvet kaptak a fásításhoz, csak az a baj, hogy nehéz csemetékhez jutni.

3. *Breznóbánya* ismételve jelenti, hogy az eperfa ültetéssel tett kísérlet nem vezetett sikerre. Ugy látszik a talaj és éghajlat nem alkalmas rá. Mindazáltal egy ültetéssel még egyszer kísérletet tesz.

4. *Buda* városa nem jósol fényes jövőt a selyemtenyésztésnek. A házi pénztár terhére beszerzett eperfákat a várban és a vizivárosban elültették ugyan, de a szűk utcákban nem fejlődhetnek kellőleg; a szőlők közé ültetés pedig ártalmasnak bizonyult. Még legtöbb sikerrel az új városban s a Tabánban elültetett fák kecsegtetnek.

5. *Korpona* városa jelenti, hogy az eperfa-ültetéshez a kertet kihasználták, de a fehér eperfának a talaj nem kedvező; a fekete eperből alig 50 fa fogant meg. A lakosságot hiába biztatja munkára; hiába ígér ingyen hernyókat, az bizalmatlansággal nézi az új iparágat és semmennyiért se hanyagolná el miatta a föld- és szőlőművelést.

6. *Kassa* városa egész odaadással fogott a munkához. Folyóvíz közelében egy 6 öl hosszú, 2 1/2 láb széles kertet iskolának befogott, körülkerítette, alkalmas kertészt fogadott, aki 16000 eperfát nevelt már. Magánosok birtokában 623 drb fa van, s különösen kiemelendő Redeker András kamarai tanácsos, akinek a kertjében 1768 óta gondozott 400 drb felnőtt fa van.

7. *Kőrös* városa a selyemtenyésztés érdekében még semmit se tett. Anyagi fogyatkozása nem engedi, hogy fákat vásároljon s felügyelőt tartson.

A kamarai gazdasági bizottmány utasítja a várost, hogy az eperfák ültetését haladéktalanul kezdje meg; a selyemtenyésztésben annak idején anyagilag segíyezni fogja.

8. *Körmöczbányán* az első kísérlet a sziklás talajon és hűvös óghajlatban nem sikerült. A közkertben 3 év előtt elültetett fákból minden gondozás mellett csak 7 maradt meg; ez is napról-napra csenevész. Ujabban Mertinger pozsonyi kertésztől hozattak 150 drb 2—3 éves fát; ezekkel talán jobban fognak járni.

9. *Debreczen* városa 1771-ben egy 15 öl hosszú és 4 láb széles kertet vétett be epermaggal. Felnőtt fa az utcákon és magánosok udvarain 1821 db. található. Ez idén már 7 font 28 lat selymet termeltek.

10. *Kaproncza* városában a két-három éves eperfák oly kevés és gyenge levelet hajtottak még, hogy a selyemhernyók táplálására nem elegendők s ezért a selyem-kultúrát még nem kezdték meg; csupán Sinkovich Márton kereskedő, aki a selymérekkel való bánást Szlavóniában tanulta el, tett kísérletet.

11. *Ujvidéken* a faültetés már szép lendületet vett volna, ha a Dunának két éven át egymásután való kiöntése ki nem pusztítja. Az iskola-kert 2550 fájából csak 506 maradt meg, a lakosok udvarain, kertjeiben volt 3080 drbból pedig csak 322. Az 1771: évi selyemtermelés 1498 font volt, ebből az ujvidéki selyemgyár 357 tiszta selymet állított elő. A város Bácsmegyével közösen egy értelmes fiatal embert tart

évi 60 frt fizetéssel és mindenképpen rajta van, hogy a lakosság körében minél általánosabb legyen az új iparág.

12. *Pest* városa állandó szakemberrel végezteti a selyemtenyésztést, akinek évi 200 frtot fizet. Eperfák nevelésére a Szt.-Rókus kápolna előtti 50 öl hosszú, ugyanannyi széles területet jelölte ki, melyen 1771-ben újabb 3706 db. fát nevelt. Az ez évi selyemtermés 13 fontot eredményezett.

13. *Szeged* városa jelenti, hogy 3535 kiültetett eperfája van, de a selyemtenyésztést mindaddig nem kezdi meg, míg alkalmas szakértővel nem rendelkezik, aki a munkálatot vezesse. Mert könnyen megeshetik, hogy a balsiker elkedvetleníti a népet. E célból két fiatal embert a selyemkezelés eltanulása végett az eszéki gyárba küldött.

14. *Sopron* városa jelenti, hogy 28 öl 3 láb hosszú és 12 láb széles területen már megkísérlette az eperfaültetést, de csekély eredménnyel, mert eddig csak 1030 fa cseperedett fel. De mivel ő felségének különös akarata, hogy a selyemtenyésztés minden kitelhető módon felvirágoztassék: a város egy szakértő kertészt fogadott fel s reményli, hogy annak a kezelése alatt több sikert tud felmutathatni.

15. *Szent-György* városa azon iparkodik, hogy ne az utolsók közt legyen s a házipénztár terhére 600 eperfát vásárolt s osztott ki a lakosság közt. A selyemtenyésztés felvirágzásában még sem bizik, mert a lakosság éppen akkor, mikor a selyemhernyók legtöbb gondozást igényelnek, a szőlőmiveléssel, mint csaknem kizárólagos kereseti forrással van elfoglalva, vagy pedig idegen vidékekre távozik aratni. Gyanítható ez már abból is, hogy az idei selyemtermés csak 1 font és 19 lat.

16. *Esztergomban* a már szépen neki indult eperfaültetést a múlt évi nagy árvíz tetemesen megrongálta; az előljáráóság gondoskodott azután, hogy a városi kertész újabb ültetéseket eszközöljön. 1771-ben öt termelő 6 font 13¹/₄ lat selyemgubót szolgáltatott be.

17. A *Szakoleza* város területén levő eperfák gyümölcse savanyu, levelei a selymerek táplálására alkalmatlanok. Most kísérletet tesz különböző eperfajokkal s ha valamelyik beválik, annak a tenyésztését szorgalmazni fogja.

18. *Nagy-Szombat* városa a más alkalommal kimutatott fameny nyiséget az idén is szaporította. A selyemtenyésztéshez majd csak akkor fog hozzá, ha elegendő eperlevél áll rendelkezésére.

19. *Varasd* városában — Fridrich Antal inspector kimutatása szerint — még csak 7¹/₄ font gubó termeltetett ugyan, de az eperfaültetés nagy lendületet vett. A város területén 24406 eperfa található, legtöbb a városi iskolakertben van, a többi magánosok (gr. Patachich Ferencz,

özv. Erdödy Lipót grófné, gr. Chamaré, gr. Sermáge, Busán őrnagy; Fritz ügyvéd, Jankovich tanácsos stb.) kertjében.

20. *Zágrábban* szintén tekintélyes számmal van már eperfa, de selymet még semmit se termelt. A 15000 eperfa közül 5000 a városi kertben van, a többi magánosok ültették; legtöbbit — 2500 dbot — gr. Voikffy Zsigmond és 3000 dbot Santich földbirtokos.

21. *Győr* városában az Eszéken kiképzett Széplaki János fáradozik a selyemtenyésztés minél szélesebb körben való elterjesztésén; egyes polgárok nagy kedvteléssel fogtak a munkához, de kedvöket a sikertelenség aligha meg nem bénítja. Az előljárási véleménye szerint ugyanis a város területe nem alkalmas az eperfa tenyésztésére. A mindenfélől folyó vízzel övezett határ minduntalan ki van téve az árvizeknek, melyek a fák fejlődését hátráltatják s az eperleveleket a selymerek ápolására károsakká teszik.

22. *Kismarton* városát a múlt évi borzasztó tűzvész annyira elszegényítette, hogy a selyemtenyésztéssel járó költségeket sehonnán se tudja előteremteni; a városi pénztár jövedelme nem fedezi még az időközi kamatokat és adókat sem. A lakosságot a tűzvész általánosan súlyos adósságba verte; az iparos, a földműves alig keres annyit, amiből magát és családját eltarthatja. Kéri tehát a kamarát, hogy a selyemtenyésztés alól mentse föl a várost. A kamara mindazáltal a fölmentvényt nem adta meg.

23. *Eperjes* városában, jóllehet az eperfaültetést már 1765-ben megkezdte, az eredmény mindössze 400 db. meggyökerezett fa. Az ültetést folytatni fogja, jóllehet úgy vélekedik, hogy a vidék a Kárpátok közelsége, a heves széláramlatok, a hosszú, kemény fagyok miatt nem kedvez a selyemhernyóknak.

24. *Ruszt* városa a Fertő tavának áradásai s különben is folyton nedves talaja miatt az eperfa tenyésztésére egyáltalában alkalmatlan. A kamara gazdasági bizottsága éppenséggel nem hiheti, hogy a város határán ne lehetne találni száraz területet; utasítja azért az előljárási bizottságot, hogy a legfelsőbb akaratnak igyekezzék eleget tenni.

25. *Komárom* város jelentése szerint a lakosság jó részét a gyermekkora óta megszokott foglalkozástól elvonni nem lehet; az a rész pedig, amely foglalkozhatnék a selyemtenyésztéssel, úgy tapasztalja, hogy a haszon nem áll arányban a rá fordított fáradsággal. Külömben sincs olyan nagyobb területe, mely a gyakori árviztől nem szenvedne.

26. *Zólyom* városa az eperfák ültetéséhez csak ebben az esztendőben fogván, eredményről még nem szólhat.

27. *Pozsony* városa még csak most talált alkalmas helyet; ahol az eperfát nagyobb mennyiségben tenyésztheti. Ezen a tavaszon kétezer s

nehány száz csemetét elültetett s néhány ágyat epermaggal bevetett.

Az itt felsoroltakon kívül még 13 sz. kir. város küldte be jelentését u. m. *Bakabánya, Bártfa, Szeben, Lócse, Libetbánya, Besztercebánya, Selmezbánya, Trencsén, Bélabánya, Nagybánya, Kézsmárk, Ujbánya* és *Felsőbánya* kiváltságos város.

Ezeknek a jelentése egyhangulag megegyezik abban, hogy a selyemtenyésztési kísérleteik sikeretleneknek bizonyultak. Biztosítják a kamarát, hogy a sikeretlenségnek nem ők az okai. Ők a legodaadóbb igyekezettel szeretnének a felsőbb rendelkezéseknek eleget tenni, de mi haszna, ha a helyi viszonyok nem engedik. A talaj, az éghajlat egyaránt ellenségei a selyemhernyónak. A sziklás talajban sehogy se diszlik az eperfa; a legtöbb város szűk völgyben, hegyoldalon terül el s a házaknak alig van udvaruk, nemhogy kertek volnának. A várostól távol eső helyeken pedig a selymérek gondozása nem képzelhető. A magas hegyek közt az északi szél az uralkodó. A faleveleket éltető meleg egy pár hétig tart, annál gyakoribb a sűrű köd, a hűvös éjszaka s annál hosszabb a dermedtő hideg. A bányavárosok levegőjében a selyemhernyó meg nem él. A bányák pora, az olvasztó és szénégető kemenczék füstje megfullasztja a kényes hernyókat. Maga a lakosság se örömet babrál az új iparággal; főfoglalkozása: a bányászat, szénégetés, favágás stb. nem is igen hagy rá időt.

A kamara belátván az érvelés helyességét, ezeket a városokat fölmentette a selyemtenyésztés további kötelezettsége alól.¹⁾

¹⁾ Az itt felhasznált iratok az Orsz. Ltárban a pozsonyi kamara iratai közt őriztetnek.